

Kerstin Harvenberg
031-60 50 17

BESLUT
2001-06-26

Diarienummer
243-27649-2000
Dossienummer
1480-1183

Sida
1(16)

Göteborg-Säve Flygplats AB
423 73 Säve

Reglering av villkor för upprepade start- och landningsövningar, skolflygverksamhet och fallskärmshoppning vid Göteborg-Säve flygplats

BESLUT

Länsstyrelsen beslutar att följande villkor skall gälla för upprepade start- och landningsövningar, skolflygverksamhet och fallskärmshoppning vid Göteborg-Säve flygplats:

1. Start- och landningsövningar i trafikvarv får bedrivas

Måndag-fredag	september-april	08.00-20.00
Måndag-torsdag	maj-augusti	08.00-20.00
Fredag	maj-augusti	08.00-16.00
Lördag, söndag och helgdag	hela året	08.00-16.00

För villkoret gäller följande undantag:

- a) Start- och landningsövningar i trafikvarv får inte bedrivas första sammanhängande lördagen-söndagen i maj, juni, juli och augusti.
- b) Start- och landningsövningar får inte heller bedrivas under långfredagen, påskafton, påskdagen, Kristi himmelsfärdsdag, pingstafton, pingstdagen, midsommarafton, julafton, juldagen och annandag jul.

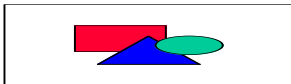
Start- och landningsövningar skall ske i de trafikvarv som anges i Länsstyrelsens beslut 1998-01-26. (bilaga 1)

2. Flygning i samband med fallskärmshoppning får bedrivas:

Tisdag-torsdag	hela året	08.00-20.00
Lördag, söndag och helgdag	hela året	09.00-16.00

Det totala antalet lifter (en start och en landning) under lördag, söndag och helgdag får högst uppgå till 10 per dag.

För villkoret gäller följande undantag:

- a) Under månaderna maj, juni, juli och augusti får inte fallskärmshoppning bedrivas första sammanhängande lördagen-söndagen i månaden samt inte heller ytterligare en sammanhängande lördag-söndag per månad.
- b) Flygning i samband med fallskärmshoppning får inte bedrivas under långfredagen, påskafton, påskdagen, annandag påsk, Kristi himmelsfärdsdag, pingstafton, pingstdagen, annandag pingst, midsommarafton, julafton, juldagen och annandag jul.
- c) Helgen och veckan efter midsommarafton samt ytterligare två veckor under juli skall hållas hoppfria.

3. IFR-skolning, momentet ”approach”, får bedrivas:

Måndag-fredag	september-april	08.00-20.00
Måndag-torsdag	maj-augusti	08.00-20.00
Fredag	maj-augusti	08.00-16.00
Lördag, söndag och helgdag	hela året	08.00-16.00

För villkoret gäller följande undantag:

- c) IFR-skolning, momentet approach, får inte bedrivas första sammanhängande lördagen-söndagen i maj, juni, juli och augusti.
- d) Sådan verksamhet får inte heller bedrivas under långfredagen, påskafton, påskdagen, Kristi himmelsfärdsdag, pingstafton, pingstdagen, midsommarafton, julafton, juldagen och annandag jul.

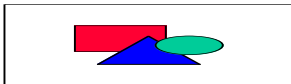
4. Göteborg-Säve flygplats AB skall senast den 1 oktober 2001 inge ett förslag till kontrollprogram för ovanstående verksamheter till Länsstyrelsen.

Med stöd av Miljöbalken 26 kap 26 § beslutar Länsstyrelsen att beslutet skall gälla omedelbart även om det överklagas.

BAKGRUND

Miljödomstolen har den 29 maj 2000 beslutat att enligt 20 § andra stycket miljöskyddslagen överlåta åt tillsynsmyndigheten att bl. a föreskriva villkor för upprepade start- och landningsövningar, skolflyg och fallskärmshoppning.

Länsstyrelsen har den 24 juni 1993 med ändring den 23 maj 1997 meddelat råd beträffande tider för fallskärmshoppningen. Länsstyrelsen har också den 26 januari 1998 beslutat om lokalisering av trafikvarv för start- och landningsövningarna.

Göteborg-Säve Flygplats AB har i yttrande till Miljödomstolen yrkat att upprepade start- och landningsövningar skall ske i ovan nämnda trafikvarv, att fallskärmshoppning får utövas enligt Länsstyrelsens råd samt att skolflygverksamhet i trafikvarv får ske vardagar kl 07-20 och helgdagar, inklusive lördagar, kl 08-16.

Säve Flygplats har i en skrivelse den 5 september 2000 efter förfrågan från Länsstyrelsen anfört att beträffande upprepade start- och landningsövningar i trafikvarv bör nuvarande tider och varv gälla. Beträffande flygverksamheten för fallskärmshoppning skriver bolaget :

”Denna flygtrafik föranleder klagomål från allmänheten vilket tyder på att den nuvarande regleringen av verksamheten är otillräcklig. En åtgärd som bör övervägas är begränsning av flygning kvällstid under sommarmånaderna och begränsning av antalet lifter per dag.”

ÄRENDETS HANTERING

Ärendet har kungjorts i Göteborgs- Posten samt remitterats till miljöförvaltningen i Göteborgs kommun, miljö- och stadsbyggnadskontoret i Kungälv kommun, miljö- och byggnadsavdelningen i Öckerö kommun, Torslanda Stadsdelsnämnd, Tuve/Säve Stadsdelsförvaltning, Generalläkaren, Svea Helikopterbataljon, Helikopterflottiljen Malmen, Helikopterbataljonen Säve, Aeroklubben i Göteborg, Chalmers Flygklubb, Svensk Pilotutbildning AB och Göteborgs Fallskärmsklubb.

INKOMNA SYNPUNKTER

Miljönämnden i Göteborg

Miljöförvaltningen framför att övervägande delen av de klagomål förvaltningen tar emot berör fallskärmshoppningen. Förvaltningen anser att störningarna från fallskärmshoppningen måste minskas, lämpligen genom ytterligare reglering av verksamheten i tid och eventuellt även i rum. Möjlighet till bullerminskningar genom ändringar/utbyte av flygplanet bör också diskuteras. Det är angeläget att denna reglering görs före sommarsäsongen då småflygets verksamhet ökar.

Miljö- och byggnadsnämnden i Kungälv kommun

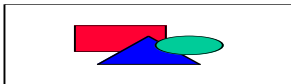
Nämnden framför att klagomålen främst gäller fallskärmshoppningen, i synnerhet under helger. Vid skolflyg med startvarv i västerled sker det många överflygningar på Kungälvssidan, väsentligt längre in över kommungränsen än vad som är anvisat av Länsstyrelsen. Miljö- och byggnadsnämnden beslutar att start- och landningsvarv skall hållas enligt Länsstyrelsens beslut.

Miljö- och byggnadsnämnden i Öckerö kommun

Miljö- och byggnadsnämnden har inget att erinra mot det begärda.

Torslanda stadsdelsnämnd

Nämnden bedömer att nuvarande reglering bör omprövas beträffande tider och volym, dvs. intervalltätheten. Detta för att tillgodose allmänhetens och

de boendes önskemål att med så lite störningar som möjligt kunna vistas utomhus under sommarhalvåret under kvällstid och helger. Bullernormer bör införas för sportflygplan.

Tuve-Säve stadsdelsnämnd

Nämnden anser att en noggrann uppföljning av efterlevnaden av trafikvarven för start- och landningsövningar bör ske regelbundet. En begränsning av flygverksamheten för fallskärms hoppning och för skolflyg på kvällar och helger bör ske under sommartid. Vissa dagar, främst på helger och i semestertid, bör vara helt fria från hobbyflyg, så att människorna som bor i området kan vila sig från buller då de är utomhus och lediga. Kraftfulla insatser måste vidtas för att ytterligare minska bullret från de aktuella flygplanen.

Generalläkaren

Generalläkaren framför att skol- och fallskärmsflygningen skall bedrivas på sådant sätt att även Försvarmakten kan utöva sin verksamhet.

Helikopterflottiljen Malmen

Med nuvarande regelverk utgör inte fallskärms hoppningen på Säve i något avseende någon begränsning för Försvarmaktens verksamhet.

Svea Helikopterbataljon

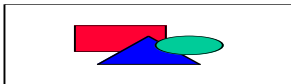
Förbandet har inte något att anföra i ärendet och intet att erinra mot innehållet i dokumentet.

Aeroklubben i Göteborg

Aeroklubben kan inte acceptera ytterligare reglering och begränsning i sin redan hårt reglerade verksamhet. De regleringar som redan skett inkräktar på möjligheterna att bedriva utbildning för behörighet att flyga under mörker. Aeroklubben biträder Göteborg- Säve Flygplats AB i deras skrivelse till Länsstyrelsen den 5 september 2000.

Aeroklubben framför att de följer de anvisningar som Länsstyrelsen fastställt enligt beslut den 26 januari 1998 vad avser flygvägar, höjdhållning och begränsat motorvarv. Flygplanens motorer byts ut kontinuerligt. En pilot under utbildning måste öva start och landning under ca 5 timmar. Den kortaste utbildningstiden är 45 flygtimmar i flygplanet. För att få ta med passagerare måste varje pilot ha gjort minst tre starter och landningar inom en 90 dagars period. En begränsning av möjligheterna att operera på Säve kommer att negativt påverka flygsäkerhet men också antalet arbetstillfällen på flygplatsen.

Aeroklubben utför samhällsnyttig verksamhet, bl a skogsbrandbevakning samt målgång för försvarmakten. Flygplan och piloter från klubben ingår i organisation Frivilliga Flygkåren /FFK).

Svensk Pilotutbildning AB och Chalmers Flygklubb

Svensk Pilotutbildning AB och Chalmers Flygklubb bestrider ändring av nuvarande regelsystem för flygutövning vid Göteborg-Säve flygplats.

Svensk Pilotutbildning AB (SPU) utbildar i huvudsak yrkespiloter. SPU är den enda flygskolan med trafikflygarutbildning i Göteborg. Nuvarande begränsningar av tider för t ex start- och landningsövningar hämmar verksamheten men är accepterade av flygskolan. Begränsningarna hänför sig negativt särskilt till utbildningen i mörkerflygning.

Chalmers Flygklubb har ett stort antal aktiva medlemmar som vanligtvis bedriver sin flygövning under helger och kvällstid. Många av medlemmarna är med i Frivilliga Flygklubben. För att kunna utöva denna för samhället så viktiga ideella flygverksamhet är det av utomordentligt stor betydelse att piloterna ges tillfälle till övning. Avance-flygövningar ger piloter den möjlighet som oftast är nödvändig för att behärska inom flyget uppkomna situationer.

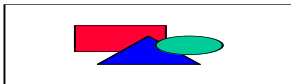
En ytterligare begränsning över helger, sommartid samt under kvällstid ger sålunda inte möjlighet till erforderlig träning.

Göteborgs Fallskärmsklubb

Göteborgs Fallskärmsklubb (GFK) flög drygt 450 timmar i början av 1980-talet med tre Cessna 206. 1985 bytte klubben till en Pilatus Porter som var tystare än Cessnorna och medförde en halverad flygtid. 1994 bytte klubben till en Shorts Skywan. Den har samma bullervärde som Portern och har halverat flygtiden ytterligare en gång. De senaste åren har antalet lifter med överflygningar på låg höjd (1000 och 2000 m) minskat kraftigt. Under flera helger och veckor varje år anordnas hoppläger då hela verksamheten flyttas till andra flygfält.

De flesta klagomålen uppkommer då de flyger på 1000 m och delvis också på 2000 m. Ett förslag till lösning är att utbilda huvuddelen av eleverna enligt den mer avancerade intensivkursen Accelerated Freefall (AFF) där eleverna gör sammanlagt nio hopp från 4000 meter tillsammans med först två och sedan en instruktör. Avslutningsvis gör eleven ett hopp från 1000 meter. GFK planerar inte att starta några nya konventionella kurser efter juni 2001.

Senast om sju till åtta år måste nuvarande flygplan bytas ut då det nått sin tekniska livslängd. Om ekonomiska förutsättningar finns så kommer bytet att ske tidigare än så. Ett förslag är en Cessna Caravan, som är betydligt tystare. För att få ekonomiska förutsättningar att köpa detta måste klubben få öka verksamheten från dagens ca 7000 hopp till 10 000 hopp per år om fyra till fem år. Ekonomin är idag ansträngd och GFK har landets högsta hoppriser. Ytterligare inskränkningar i verksamheten kommer att innebära att klubben måste byta till ett eller flera mindre plan som kommer att bullra minst lika mycket och under betydligt längre tid. Det går inte heller att

övergå till AFF-utbildning. De duktigaste hopparna och instruktörerna kommer att lämna klubben i större utsträckning, vilket försämrar säkerheten.

Svenska Fallskärmsförbundet, till vilket GFK är anslutet, är en frivillig försvarsorganisation. I egenskap av sådan har GFK ansvar för vidareutbildning av fallskärmsjägare som bor i regionen och har även en utbildningsroll i ett krigsscenario.

GFK har bland annat föreslagit följande regler för verksamheten:

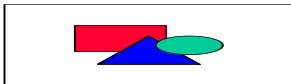
- Tider helger: 9-16 (2001) resp. 8-19 (2005)
- Tider vardagar: 16-20, 3 vardagar per vecka (år 2001) resp. 5 vardagar per vecka (2005)
- Ingen hoppning på kvällar efter 16.00 mellan 1 oktober och 31 mars
- Högst sammanlagt 35 lördagar, söndagar och helgdagar alternativt högst 300 lifter under dessa dagar, det som infaller först
- Under pingsthelgen: hoppning högst två dagar. Ingen hoppning under övriga storhelger: nyårshelgen, trettonhelgen, påskhelgen, Kristi himmelfärdshelgen, midsommarhelgen, allhelgonahelgen och julhelgen
- Ingen hoppning veckan och helgen efter midsommar samt ytterligare två valfria veckor mellan 1 juni och 31 augusti
- Hoppning skall normalt vara planerad till att göras från minst 3000 m
- Lifter med överflygning på 1000 m: högst 100 per år (2001), 50 per år (2002) resp. 10 per år (2003)

GFK har också bifogat en lista med ca 200 namn som anser att GFK skall få fortsätta att hoppa på Säve.

Sammanfattning av inkomna synpunkter från boende och andra berörda

Ett stort antal (ca 50 stycken) likalydande skrivelser har kommit in. I skrivelsen framförs att det är motiverat med restriktioner mot bakgrund av hur många människor i Göteborgs, Kungälv och Öckerö kommuner som berörs av miljöstörningarna från skolflygverksamhet och fallskärms hoppning vid Göteborg- Säve flygplats och det relativt fåtal aktiva utövare och därmed låga samhällsekonomiska intresset för verksamheten. Följande förslag och synpunkter framförs:

1. Fallskärmsflyg skall tillåtas en bestämd vardag per vecka, ej fredagar, mellan kl 09.00-16.00.
2. Fallskärmsflyg skall tillåtas en bestämd lördag per månad mellan kl 10.00-16.
3. För ev. annan flygverksamhet med fallskärmsklubbens flygplan skall ovanstående dagar och tider gälla.
4. Så kallat avance-flyg eller motsvarande skall jämföras med fallskärmsflyg och regleras enligt ovan.
5. All typ av skolflygverksamhet skall endast tillåtas tisdagar-torsdagar kl. 09.00-16.00. Certifierad övningsflygning med upprepade start och landning eller andra övningar skall jämföras skolflyg.
6. Mörkerövning skall tillåtas en bestämd kväll av ovanstående per månad t.o.m. kl. 20.00.

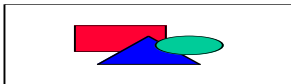
7. Banöverflygning skall räknas som en flygrörelse. (Störningen jämförbar)
8. Restriktioner för ovanstående flygverksamheter för storhelger och semester skall vara följande: Allhelgona-, jul-, nyårs-, tretton-, påsk-, kristi himmelfärds-, pingst-, och midsommarhelgen skall vara flygfria samt helt "flyg-semesterfritt" fr.o.m. midsommarafton t.o.m. juli månad.
9. För ovanstående flygverksamheter samt ev tillåtet hobbyflyg skall teknik med senaste och bästa miljöprestanda vara ett krav. Så skall t.ex den hög-blyade bensin som används snarast fasas ut till förmån för blyfria alternativ.
10. Skärpta krav för all flygverksamhet att hålla sig till uppgjorda flygvägar, flyghöjder och flygtider samt utrustning som loggar och dokumenterar dessa värden.
11. En flygning får inte innebära upprepade överflygningar av samma område. En flygning skall i princip endast passera ett område en gång.
12. Extra känsliga miljöer, tysta områden, naturskyddsområden, reservat, estuarie etc. skall skyddas mot flygstörningar.
13. Ett antal representanter för de boende från olika geografiska områden inom Säve flygfälts aktionsområde bör ingå vid planering eller ändring av ovan beskrivna verksamhet.
14. Länsstyrelsens beslut skall ha omedelbar verkställighet.

Ytterligare ett tjugotal skrivelser som är negativa till verksamheten har inkommit. Bland de synpunkter som framförs kan nämnas att såväl skolflyg i trafikvarv som fallskärmshopparplanet är mycket störande när man vistas i trädgården, eftersom ljudet återkommer gång på gång och verksamheten är som störst när det är sommar och vacker väder. I synnerhet GFKs flygplan uppfattas mycket störande av många. Flygbullret sprids i annars tysta naturområden. Instrumentinflygningsövningarna som sker väster om fältet är störande. Avanceflygningarna är störande. Den blyade flygbensinen skall bytas ut mot blyfri bensin. Ett maximalvärde för buller och avgaser från flygplanen bör införas och planerna kontrolleras årligen. Skolflygning och fallskärmshoppning bör inte alls förekomma under helger.

PRO har lämnat in protestlistor mot Säveflygets fallskärms- och skolflyg med 48 namnunderskrifter.

I två skrivelser framhålls GFKs betydelse för att ge ungdomar en bra fritidssysselsättning.

Ca 45 skrivelser, varav 8 likalydande, från i huvudsak flygare framhåller bland annat samhällsnyttan med flyget, att träning behövs för att flygning skall ske säkert och att flygverksamheten redan är så reglerad att ytterligare inskränkningar inte är godtagbara.

De inkomna yttrandena har översänts till Göteborg-Säve flygplats AB för eventuella synpunkter. Flygplatsen har avstått från att lämna ytterligare synpunkter.

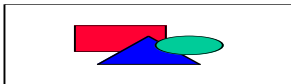
Ett förslag till beslut har kungjorts i Göteborgsposten och översänts för kännedom till Göteborg-Säve flygplats AB, miljönämnden i Göteborgs kommun, miljö- och byggnadsnämnden i Kungälv kommun, Miljö- och byggnadsnämnden i Öckerö kommun, Torslanda stadsdelsnämnd, Tuve-Säve stadsdelsnämnd, Generalläkaren, Helikopterflottiljen Malmen, Svea Helikopterbataljon, Aeroklubben i Göteborg, Svensk Pilotutbildning, Chalmers Flygklubb och Göteborgs Fallskärmsklubb. Synpunkter på förslaget har kommit in från Göteborg-Säve flygplats AB, Generalläkaren, Aeroklubben i Göteborg, Svensk Pilotutbildning AB, Göteborgs Fallskärmsklubb samt ett fåtal boende.

Bland de synpunkter som kan nämnas, och som inte tydligt framgått av tidigare inlämnade remissvar, ingår påpekande från Aeroklubben och svensk Pilotutbildning av behovet att ha möjlighet till mörkerövning och ett förslag från Generalläkaren om utredning av ett mindre bullrande flygplan för fallskärmsshoppeningen.

Efter ett möte den 21 juni 2001 mellan Länsstyrelsen och Göteborg-Säve flygplats, Svensk Pilotutbildning och Taxiflyget inkom en skrivelse från Göteborg-Säve flygplats som beskriver de olika momenten i IFR-skolningen:

”Vid möte med länsstyrelsen den 21 juni fastställdes att den s.k. IFR-skolningen består av flera moment. För det första skiljer man på grundutbildning och flygträning. Den förstnämnda genomförs vid flygskola för erhållande av instrumentbehörighet (kompetensbevis) medan flygträning sker för att bibehålla erhållen kompetens, och genomförs av flygbolag. Skillnaden mellan dessa båda är att grundutbildningen strävar att ske på ”kontorstid” medan flygträning sker på i huvudsak ”icke kontorstid”. Detta gör att det är olämpligt att begränsa denna typ av flygning till ”Helgfri måndag – fredag kl 0800-1600”.

För det andra består IFR-skolning, oavsett om det är grundutbildning eller flygträning, av olika övningar. Det kan vara routeträning, approacher, och holding. Det vi här talar om är dels approacher och dels holding. Dessa två övningar tränas i ett sammanhållet pass om c:a 55-60 minuter, där 1/3 används för holding och resten för approacher. Holding utförs i cirklar vid flygfyren NOLVIK där träningen omfattar c:a 4-5 varv runt fyren. Approacher tränas med utgångspunkt från fyren till banan med c:a 3 st överflygningar och med en slutlig landning. Dessa övningar beräknas ske på flygplatsen med c:a 600 tim för grundutbildning och som träning med 250 tim. Verksam-

heten är väderberoende (bl.a. isbildning) varför variation under årets månader uppstår. Grovt räknat är den procentuella fördelningen följande: januari 4,0, februari 4,0, mars 10,0, april 10, maj 15, juni 12,5, juli 4,0, augusti 7,5, september 12,5, oktober 10,0, november 6,5, december 4,0.

De flygoperativa åtgärder som kan vidtagas för att minska buller är att flygplanen vid övningar skall sträva efter att hålla en minimihöjd om 4000-5000 fot över havet och att propellerflygplan använder sig av ett reducerat effektutnyttjande.”

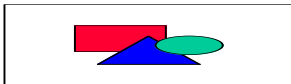
LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Buller är ett utbrett miljöproblem och är den störning som berör flest antal människor i Sverige. Trots att buller inte uppfattas som livshotande på samma sätt som andra miljöstörningar betyder det mycket för människors hälsa och möjligheten till en god livskvalitet. Buller påverkar människor på olika sätt beroende på typ av buller, vilken styrka och vilka frekvenser det har, hur det varierar över tiden och tid på dygnet. Sömnsvårigheter, talmaskering, koncentrationssvårigheter och ökad stress är några av de effekter som har visats. Det blir också allt svårare att finna platser som inte är utsatta för buller, inte minst i närheten av större tätorter.

Kringboende har under lång tid framfört klagomål på bullerstörningar från skolflygverksamheten och fallskärmshoppningen vid Säve flygplats. Störningarna är störst under den varma årstiden och vid vackert väder, eftersom det är då människor vistas ute i trädgårdar och i naturen och det samtidigt är sådant väder att flygning är möjligt. Bullernivåerna från ett enskilt plan är inte uppeendeväckande höga, men det återkommande ljudet från ett flygplan som gör start- och landningsövningar eller från fallskärmshopparplanet anses mycket störande. Flest klagomål förekommer beträffande fallskärmsklubbens verksamhet. Orsaken är dels att deras flygplan upplevs mycket bullrigt och dels att det stiger inom ett mindre område till den höjd där hopparna ska släppas och att det därefter snabbt går ner för att kunna påbörja en ny uppstigning med nya hoppare.

Mot detta skall ställas nyttan med verksamheten och möjligheten för människor att utöva en fritidsverksamhet. Skolflygning inklusive start- och landningsövning är nödvändigt för att nya piloter skall kunna utbilda sig. Förutom den samhällsnyttiga verksamhet som flygklubbarna bedriver är verksamheten också en ingång till trafikflygets pilotutbildning. Även fallskärmsklubben har ett samhällsintresse bl. a genom att ingå i en frivillig försvarsorganisation. För många är dock flygutbildning och hoppverksamheten enbart ett fritidsintresse.

En avvägning måste ske mellan de boendes önskemål om att inte bli störda av flygbuller och verksamhetsutövarnas möjlighet att bedriva sin verksamhet. Länsstyrelsen anser att kvällar och helger under vår och sommar är de

tider då risken för störning är störst. Begränsningar av verksamheten bör därför ta sikte på dessa tillfällen.

Förutom tidsbegränsning av verksamheten bör också möjligheten att använda ett mindre bullrigt flygplan prövas. Det som nu används, Shorts Skyway, är omvittnat av de kringboende som särskilt bullrigt och lätt igenkännbart även på långt avstånd från flygplatsen. Göteborg-Säve flygplats uppmärksammas på att ett avsevärt mindre bullrande flygplan skulle kunna ge utrymme för en omprövning av de tider som beslutas för verksamheten. Det åligger dock verksamhetsutövaren att utreda vilka alternativa flygplanstyper som skulle kunna användas för verksamheten och som skulle minska störningarna.

Skolflygning utom start- och landningsövningar i trafikvarv

Detta flyg kan jämföras med övrigt allmänflyg vad gäller störningsrisk. Flygplanen startar och landar på Säve men befinner sig i övrigt inte i närområdet. Länsstyrelsen anser inte att det finns behov av särskilda regler för denna verksamhet.

Start- och landningsövningar i trafikvarv

Start- och landningsövningar i trafikvarv sker idag vardagar kl. 07.00 till 20.00 och helgdagar, inklusive lördag, kl. 08.00 till 16.00. Det finns ett yttre och ett inre västligt respektive östligt trafikvarv. De östliga varven utnyttjas till ca 80 % av tiden. Antalet starter och landningar i trafikvarven under 1999 har beräknats till ca 8400.

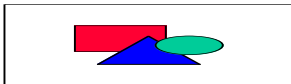
Länsstyrelsen anser att det bör finnas förutbestämda dagar då ingen skolflygning i trafikvarven förekommer för att ge de kringboende möjlighet till planerade aktiviteter dessa dagar utan att behöva riskera störning från skolflyget. De större helgerna samt en helg per månad under tiden maj till augusti bör därför vara fria från skolflyg i trafikvarv. Likaså bör flygning fredagskvällar under denna tid begränsas.

Start- och landningsövningar skall ske i de trafikvarv som anges i Länsstyrelsens beslut 1998-01-26.

Fallskärmshoppning

Enligt Länsstyrelsens uppfattning är flygningarna med planet som tar upp fallskärmshopparna det som upplevs som mest störande av flertalet av de boende. Detta beror dels på att det använda flygplanet upplevs som bullrigt och dels på sättet som uppstigningarna går till på. GFK har föreslagit att de skall få utöka sin verksamhet för att få ekonomiska förutsättningar att byta till ett mindre bullrande flygplan. Länsstyrelsen anser inte att en sådan utökning är acceptabel från miljösynpunkt. Det är i stället nödvändigt att begränsa verksamheten. I det fall GFK köper ett nytt flygplan eller på annat sätt ändrar verksamheten så att störningarna minskar kan villkoren omprövas.

Länsstyrelsen anser att begränsningar av verksamheten bör ske genom tidsrestriktioner främst under helger och kvällar sommartid. De större helgerna

bör vara fria från fallskärmshoppning samt ytterligare två, delvis förutbestämda, helger per månad. Likaså bör tre hoppfria veckor införas, veckan efter midsommar samt två veckor i juli. Antalet lifter per dag bör också maximeras.

Instrumentinflygningsövningar

Instrumentinflygningsövningar (IFR-skolning) sker vanligen med en-motoriga propellerflygplan men kan också ske med större plan. Flygningen sker oftast som "holding" (väntläge) på 3000 fots höjd eller högre. I momentet "approach" sker flygning mot ytterfyrarna "OS" eller "AV" för att sedan följa inflygningsproceduren till gällande bana. På lägsta inflygningshöjd görs pådrag och stigning rakt fram till 2000 fot, varefter sväng till utgångsläge respektive holding på 3000 fot görs. Flygningen går väster om fältet i ett varv mellan fältet och Nordre Älvs fjord.

Denna skolflygning upplevs av de boende i närheten störande på samma sätt som start- och landningsövningarna i trafikvarv genom att planet återkommer gång på gång. Länsstyrelsen anser därför det motiverat att i huvudsak införa samma begränsningar som för denna verksamhet. Enligt flygplatsens uppgifter utförs IFR-skolningen dels som en grundutbildning, som huvudsakligen sker dagtid och dels som en fortsatt träning, som huvudsakligen sker under kvällar och helger. Det är svårt att kontrollera ett villkor, som skiljer mellan dessa båda utövningar. Länsstyrelsen väljer därför att i ett villkor ge möjlighet till båda verksamheterna, men anser det önskvärt att grundutbildningen huvudsakligen sker under vardagar kl 8.00-17.00 och att verksamheten minimeras under tiden 15 juni till 15 augusti. Beträffande flygträningen bör även denna minimeras under sommarperioden.

Den del av grundutbildning och träning som benämns "holding" bör så långt det går ske på 4000-5000 fots höjd i stället för minimihöjden 3000 fot och även i övrigt bedrivas på ett så lite bullrande sätt som möjligt.

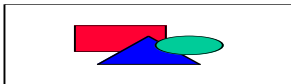
Kontrollprogram

Göteborg-Säve flygplats AB bör redovisa ett förslag till kontrollprogram för ovanstående verksamheter till Länsstyrelsen. Kontrollprogrammet skall redovisa uppföljning av dagar och tider, antal lifter, hur väl trafikvarvet följs, höjder i trafikvarvet mm.

Detta beslut kan överklagas till Miljödomstolen, se bilaga (formulär nr O 25).

I ärendet har deltagit miljövårdsdirektör Ulrika Samuelsson, beslutande, Ann Dahlberg, rätts- och veterinärenheten samt föredragande Kerstin Harvenberg, miljöskyddsenheten.

Ulrika Samuelsson

Kerstin Harvenberg

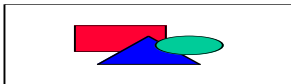
Bilagor

Länsstyrelsens beslut 1998-01-26 angående lokalisering av trafikvarv för start- och landningsövningar

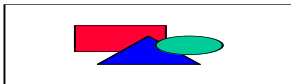
Hur man överklagar, formulär nr O 25

Kopia till:

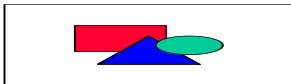
Miljönämnden i Göteborgs kommun
Miljö- och byggnadsnämnden i Kungälv kommun
Miljö- och byggnadsnämnden i Öckerö kommun
Torslanda stadsdelsnämnd
Tuve-Säve stadsdelsnämnd
Generalläkaren
Helikopterflottiljen Malmen
Svea Helikoterbataljon
Aeroklubben i Göteborg
Svensk Pilotutbildning
Chalmers Flygklubb
Göteborgs Fallskärmklubb
Göran Nordqvist, Fjällbruden 66, 424 50 ANGERED
Lars-Erik Jacobsson, Virvelvindsgatan 30, 417 14 GÖTEBORG
Ingemar Berg, Kornhall 290, 442 74 HARESTAD
Jan och Gun Näslund, Tätåkersvägen 6 B, 423 63 TORSLANDA
Käthe Engström, Spänstvägen 17, 423 63 TORSLANDA
Bo Sundberg, Brunnehagen 130, 417 47 GÖTEBORG
Göte och Eivor Svensson, Skomakaregården 39, 423 55 TORSLANDA
Sven Björkman, Vigörvägen 2, 423 63 TORSLANDA
Ingrid och Patric Hofréus, Västra Röd 200, 442 74 HARESTAD
Bo Bergman, V Bärmeråsvägen 3, 423 73 SÄVE
Rune Bäcklund, Snarberget 20, 417 46 GÖTEBORG
Gunnel Ljungholm, Götabergsgatan 18, 411 34 GÖTEBORG
Else-Berit och Jerker Barkman, Högenvägen 3, 423 63 TORSLANDA
Lennart Karlsson, Pl 563, 423 73 SÄVE
Dennis Kleén, Storegården 60 B, 433 51 PARTILLE
Bertil Planvall, Björkbacken 10, 434 94 VALLDA
Sven Ljunglöf, Vaktmansgatan 8, 426 68 VÄSTRA FRÖLUNDA
Stig-Göran Jonsson, Tättingegatan 7 A, 426 69 VÄSTRA FRÖLUNDA
Lars Peter Karlsson, Pölagårdsvägen 4 B, 430 31 ÅSA
Tony Wickman, Linnégatan 46, 413 08 GÖTEBORG
Jan-Erik Angelhed, Heleneviksvägen 26, 431 36 MÖLNDAL
Nils Olmin, Gamla Björlandavägen 133 D, 417 28 GÖTEBORG
Bengt Petersson, Gryningsvägen 12 B, 433 48 PARTILLE
Jeanette Rigné, Kornhall 330, 442 74 HARESTAD

Göran Nordqvist, Hjälmarvägen 125, 423 63 TORSLANDA
Marianne och Gunnar Bäckman, Brunstorps By 68, 423 70 SÄVE
Jaana Elliot, Högenvägen 142, 423 63 TORSLANDA
Gunnel Larsson, Kornhall 300, 442 74 HARESTAD
Dennis Johansson, Styrmansgatan 9, 414 58 GÖTEBORG
Inger Ottensson, Arvesgårde 25, 417 44 GÖTEBORG
Tore Vänngård och Kaj Stenlöf, Högenvägen 160, 423 63 TORSLANDA
Eva Tuvemark, Snarberget 14, 417 46 GÖTEBORG
Dieter och Marie-Louise Schöning, Klaralidsvägen 2, 417 29 GÖTEBORG
Gunilla Lagnesjö, Lilla Överön 250, 442 73 KÄRNA
Kjell och Marita Eriksson Påls, Forsbäcksvägen 6, 417 29 GÖTEBORG
Familjen Ivarsson, Sandgropsvägen 3, 423 72 SÄVE
Agnes och Curt Häll, Skogsvägen 23, 417 29 GÖTEBORG
Allan Vesmes och Silvi Laks, Östra Hovdalen 13, 423 61 TORSLANDA
Bo Österman, Pl 3449 Lökeberg, 442 95 HÅLTA
Peter och Ann-Christin Nyman, Pl 3385, 423 63 TORSLANDA
Michael Lindqvist, Nolviks äng 10, 423 63 TORSLANDA
Mats Ringqvist, Hålsunga 370, 442 71 KÄRNA
Christina Melin och Göran Ingemarsson, Majtorpsgatan 34, 422 56 HISINGS BACKA
Ulf Johansson och Liselot Janson, Majtorpsgatan 26, 422 56 HISINGS BACKA
Bengt Ericsson, Majtorpsgatan 10, 422 56 HISINGS BACKA
Ulla Hammarström, Älvängen 230, 442 74 HARESTAD
Jonas Hammarström, Älvängen 220, 442 74 HARESTAD
Petra Olofsson och Thomas Löfgren, Hjälmarvägen 215, 423 63 TORS-
LANDA
Robert och Anna-Lena Gillholm, Hjälmarvägen 207, 423 63 TORSLANDA
Uno Karlsson, Hagvägen 4, 417 29 GÖTEBORG
Bengt Karlsson, Hagvägen 2, 417 29 GÖTEBORG
Tommy Löwendal, Östra Röd 280, 442 74 HARESTAD
Magnus Göransson, Lilla Överön 250, 442 73 KÄRNA
Ulla och Irving Hult, Heden 230, 442 74 HARESTAD
Monica och Jerry Widén, Östra Röd 220, 442 74 HARESTAD
Erik och Angela Garberg, Kornhall 270, 442 74 HARESTAD
Lars-Göran Jansson, Västra Röd 380, 442 74 HARESTAD
Ulla och Leif Stervik, Metesten 160, 442 74 HARESTAD
Ove Karlsson, Hjälmarvägen 111, 423 63 TORSLANDA
Kenny Karlsson, Hjälmarvägen 78, 423 63 TORSLANDA
Ulla och Göran Ekborg, Heden 150, 442 74 HARESTAD
Jörgen Jensen och Elisabeth Fredrik Johansson, Östra Röd 160, 442 74
HARESTAD
Ann-Sofie Mårtensson, Gamla Sörredsvägen 129, 423 56 TORSLANDA
Lars Rydberg och Lise-Lott Windt Rydberg, Håby 8332, 444 92 JÖR-
LANDA
Ingela Olsson, Hjälmarvägen 216, 423 63 TORSLANDA
Eva och Anders Lundgren, Bygårdsvägen 10, 423 56 TORSLANDA
Greta och Gunnar Wikman, Hammar 280, 442 74 HARESTAD

Göran Johansson, Mosippegatan 9, 442 54 YTTERBY
Karin Garberg och Bo Thornström, Heden 140, 442 74 HARESTAD
Claes Nordqvist, Norumshöjd 41, 417 45 GÖTEBORG
Claes och Britt Hjelmström, Högenvägen 104 B, 423 63 TORSLANDA
Anders Johansson och Kristina Svärd Johansson, Östra Röd 200, 442 74 HARESTAD
Mike Höglund, Östra Röd 270, 442 74 HARESTAD
Agneta Lundborg, Vråkärsvägen 3, 442 73 KÄRNA
Kathrine och Mario Kvarnström, Hjälmarvägen 161, 423 63 TORSLANDA
Leif Engström, Spänstvägen 17, 423 63 TORSLANDA
Göran Olinsson, Spänstvägen 2, 423 63 TORSLANDA
Bertil Caldersson, Spänstvägen 7, 423 63 TORSLANDA
Lars-Inge Palmberg och Carin Kuylenstierna, Hjälmarvägen 214, 423 63 TORSLANDA
Ingrid Selberg, Niklasgården 1, 423 73 SÄVE
Jan Odelberg och Ing-Marie Carlsson, Kärnavägen 35, 442 70 KÄRNA
Jan Birgersson, Hovgårdsvägen 1, 423 59 TORSLANDA
Britt-Marie och Jonny Nisbet, Björlanda Kyrkväg 42, 423 61 TORSLANDA
Heidi Nystedt, Västerslän 130, 424 35 ANGERED
Anki Cairns, Askesby Sörgård 1, 423 73 SÄVE
Lisbeth Florin Longworth, Sjöhed 150, 442 74 HARESTAD
Kerstin Larsson, Sjöhed 160, 442 74 HARESTAD
Roger Axelsson, Övre Besvärsgatan 1, 411 29 GÖTEBORG
Berny Markung, Tångenvägen 19, 417 43 GÖTEBORG
Hans Utterberg, hu@hem.passagen.se
Lotta Harrysson, L8H@privat.utfors.se
Håkan Guhde, hakangu@hotmail.com
Lars Molin, molles@hem.utfors.se
Fredrik Andersson, fredrik.andersson@hedinbil.se
Staffan Sjöberg, staffan.sjoberg@opsis.se
Henrik Holmelin, hehoe@wmdata.com
Carl-Magnus Hedin, cm.hedin@home.se
Sten-Ove Olsson stenove.o@swipnet.se
Mats Johansson mats.w.j@swipnet.se
Bengt Hermansson, bengt.he@telia.com
Anders Rogberg, anders.rogberg@swipnet.se
Karl-Johan Kritz kritz@mtek.chalmers.se
Niklas Leijon, nleijon@hotmail.com
Henry Grönberg, henke2@algonet.se
Stefan Elfversson, stefan.elfverson@intentia.se
Pelle Andersson, pelle.andersson@mbox2.swipnet.se
Andreas J Martin, Andreas.J.Martin@emw.ericsson.se
Göran Åsemyr, goran.asemyr@semyre.com
Niclas Hammarstrand, niclas@preservo.se
Sushil Selvaraj, sushil.selvaraj@mailbox.swipnet.se
Karel Friedl, prepress@mbox306.swipnet.se
Öresland oresland@privat.utfors.se

Erik Lithander, e.lithander@telia.com
Anders Sylvan, latty@swipnet.se
Knut Geijer, knutgeijer@hotmail.com
Robin Eisner robin_eisner@hotmail.com
Anders Arnlinder, anders.arnlinder@ale.se

Bilaga
Formulär nr O25

Kungörelsedelgivning

Länsstyrelsen förordnar med stöd av 16 § delgivningslagen (1970:428) att delgivning av detta beslut skall ske genom kungörelse. Kungörelsen skall inom 10 dagar härfter införas i ortstidning.

Beslutet hålls tillgängligt hos Länsstyrelsens miljöskydds-enhet, (adressen framgår av beslutet) och hos kommunkansliet i berörd kommun.

Delgivning anses ha skett på tionde dagen efter dagen för detta beslut, under förutsättning att kungörelsen inom den tiden införts i aktuella tidningar.

Hur man överklagar Länsstyrelsens beslut

Var skall beslutet överklagas?

Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos Miljödomstolen. Överklagandet skall dock skickas till Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Adressen framgår av beslutet.

Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar länsstyrelsen överklagandet och handlingarna i ärendet till Vänersborgs tingsrätt, miljödomstolen.

När skall beslutet senast överklagas?

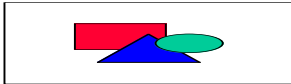
Överklagandet skall ha kommit in till länsstyrelsen **senast den 27 juli**.

Vad skall överklagandet innehålla?

Överklagandet skall vara skriftligt och undertecknat.

I skrivelsen skall Ni ange

- Ert namn, adress, personnummer/ organisationsnummer och telefonnummer,
- vilket beslut Ni överklagar t.ex. genom att ange beslutsdatum och ärendets diarienum-

mer samt

- hur Ni anser att Länsstyrelsens beslut skall ändras och varför det skall ändras.

Om det finns motparter i ärendet bör Ni ange deras namn, adress, och telefonnummer.